

TÍNH NHẤT QUÁN CỦA MỘT ĐƯỜNG LỐI

HÀ XUÂN THƯỜNG

Ủy Viên dự khuyết trung ương Đảng

Trưởng ban Văn hoá văn nghệ Trung ương

Nét nổi bật trong đường lối văn hóa - văn nghệ của Đảng ta là tính nhất quán về mặt quan điểm và sự vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác-lênin xây dựng nền văn hóa mới ở nước ta. Tính nhất quán ấy không chỉ thể hiện từ khi *Đề cương văn hoá Việt Nam* ra đời, chúng ta có thể tìm thấy ở những hoạt động của đồng chí Nguyễn Ái Quốc từ đầu những năm 20 của thế kỷ này. Trong bức thư gửi cho Đại hội nhà văn ngày 6-9-1983, đồng chí Phạm Văn Đông viết: ((Sự gặp gỡ giữa Việt Nam và thế giới là tất yếu, từ xu thế bên trong của cả hai bên, Nguyễn Ái Quốc gặp Lê nin qua luận cương về vấn đề dân tộc là một cái mốc của lịch sử cực kỳ quan trọng. Từ đó cách mạng Việt Nam gắn liền với cách mạng thế giới... Đối với nhân dân ta, chủ nghĩa xã hội không phải là cái gì bất ngờ, mà là cuộc gặp gỡ hay và đẹp như cùng hẹn trước))

Nhưng vấn đề tư tưởng và lý luận cơ bản của nền văn hóa nước ta là: sự nhất trí chủ nghĩa yêu nước và chủ nghĩa quốc tế vô sản; quan hệ khăng khít giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, vai trò lãnh đạo tuyệt đối của giai cấp công nhân văn hoá là một mặt trận vì Tổ quốc và nhân dân, những nhà văn hóa là chiến sĩ trên mặt trận ấy, cách mạng chính trị phải thắng lợi trước, tạo điều kiện thắng lợi cho cách mạng văn hóa; cách mạng văn hóa là động lực; nhưng phải tiến hành từng bước quan hệ trực tiếp đến yêu cầu đấu tranh chính trị, điều kiện kinh tế và xã hội của đất nước. Những vấn đề ấy được đặt ra và bước đầu được giải quyết từ khi đồng chí Nguyễn Ái Quốc tìm thấy con đường cứu nước, được thể hiện chính thức thành những nguyên tắc ở *Đề cương văn hoá* và được báo cáo *Chủ nghĩa Mác và văn hoá Việt Nam* của đồng chí Trùng Chinh cụ thể hóa và làm rõ thêm.

Đề cương văn hoá và *Chủ nghĩa Mác và văn hoá Việt Nam* là những văn kiện vạch ra đường lối văn hóa văn nghệ của Đảng ở giai đoạn cách mạng dân tộc dân chủ, nhưng đồng thời cũng đã nêu rõ mục tiêu phấn đấu của nó vì chủ nghĩa xã hội. *Đề cương văn hoá* đề ra ba khẩu hiệu: Dân tộc, Khoa học. Đại chúng, nói rõ trong điều kiện cụ thể của cách mạng dân tộc và dân chủ, nền văn hoá phấn đấu lúc đó chưa phải là nền văn hóa xã hội chủ nghĩa, nhưng “nền văn hoá mà cuộc cách mạng văn hóa Việt Nam phải thực hiện sẽ là văn hóa xã hội chủ nghĩa”... ((Về học thuyết tư tưởng đánh tan những quan niệm sai lầm của triết học Âu, Á có ít nhiều ảnh hưởng tai hại ở ta..., làm cho thuyết: duy vật biện chứng và duy vật lịch sử thắng,.... Về tông phái văn nghệ, làm cho xu hướng tả thực xã hội chủ nghĩa thắng)). *Chủ nghĩa Mác và văn hoá Việt Nam* khẳng định tổng quát cái gốc của nền văn hoá đó: ((Về xã hội, lấy giai cấp công nhân làm gốc. Về chính trị, lấy độc lập dân tộc, dân chủ nhân dân và chủ nghĩa xã hội làm gốc. Về tư tưởng, lấy học thuyết duy vật biện chứng và duy vật lịch sử làm gốc. Về sáng tác, lấy chủ nghĩa hiện thực xã hội chủ nghĩa làm gốc)). Theo hướng đó, Đại hội toàn quốc lần thứ II của Đảng nêu phương châm: xây dựng nền văn hóa với nội dung dân chủ mới, hình thức dân tộc. Đại hội lần thứ III, thứ IV, thứ V của Đảng thống nhất trên một phương châm: xây dựng nền văn hóa với nội dung xã hội chủ nghĩa và tính chất dân tộc, có tính Đảng và tính nhân dân Một điều thú vị là sự nhất quán ấy thể hiện đầy đủ và đa dạng với những phong cách khác nhau trong những bài viết, bài nói, trong những chuyện trò của các đồng chí lãnh đạo nước ta, từ Bác Hồ đến các đồng chí Lê Duẩn, Trùng Chinh, Phạm Văn Đông, Lê Đức Thọ, Tố Hữu. Tất cả là một hệ thống hoàn chỉnh và đáp ứng thực hiện những nhiệm vụ và yêu cầu lịch sử của từng giai đoạn của cách mạng, nhưng vẫn từ cái gốc ấy: chủ nghĩa Mác-lênin được cắm sâu vào hoàn cảnh cụ thể Việt Nam.

Trên một nửa thế kỷ, nếu kể từ những mầm mống đầu tiên của Đảng, 40 năm qua nếu tích từ năm *Đề cương văn hóa Việt Nam* ra đời, trong phong trào cộng sản, quốc tế có biết bao biến động trong đường lối văn hoá của nhiều Đảng anh em, có những biến động gây nên đau thương, mất mát cho nền văn hóa xã hội chủ nghĩa, những tác hại của chủ nghĩa xét lại và của chủ nghĩa giáo điều, những tác hại của phương thức lãnh đạo độc đoán và tự do chủ nghĩa. Trong những biến động đó, nổi lên chủ nghĩa xã hội dân tộc mang đậm tính nông dân châu Á với màu sắc Trung Quốc của Mao Trạch Đông, đã dẫn đến kết quả tất yếu là chủ nghĩa bá quyền dân tộc đại Hán về mặt chính trị, chủ nghĩa hư vô và vô chính phủ về mặt văn hóa, gây tổn thất đáng kể cho phong trào cộng sản quốc tế.

Hiện nay cả nước ta đang ở chặng đường đầu tiên của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội, những nhiệm vụ hoàn toàn mới mẽ đang đặt ra trong tình hình đất nước và thế giới rất phức tạp, những vấn đề mới chậm được phát hiện và chậm được giải đáp tất cả những điều đó có lúc cản trở một số người không thấy hết sự đúng đắn của một đường lối đã tạo nên một nền văn nghệ mới Việt Nam, một đường lối đã dựng nên được ngay trong lửa đạn những nét cơ bản của một nền văn hóa mới Việt Nam và nền văn hoá ấy đang từng bước khẳng định mạnh mẽ những giá trị lâu đời của dân tộc, cùng với những giá trị mới hình thành trong quá trình đấu tranh cách mạng dưới sự lãnh đạo của Đảng tiên phong, của giai cấp công nhân. Trong một hoàn cảnh quốc tế như mấy thập kỷ qua, nếu Đảng ta không biết học tập một cách chọn lọc và sáng tạo những kinh nghiệm quý báu của các Đảng anh em, nhất là của các Đảng Cộng sản Liên Xô, Đảng Cộng sản Pháp và Đảng Cộng sản Trung Quốc nếu ta không có quan hệ mật thiết với phong trào cộng sản quốc tế và các phong trào giải phóng dân tộc, đồng thời không chủ động phân biệt đúng, sai, không sớm phát hiện những khuynh hướng cơ hội chủ nghĩa, không phân biệt bạn thù, thì chúng ta không thể đứng vững được như hôm nay.

Một nền văn hóa của một dân tộc không thể tồn tại được nếu chỉ biết làm theo nước ngoài, dù bất chước một cách thông minh và giỏi nhất. Không phải ngày nay mà mấy nghìn năm nay, cộng đồng dân tộc Việt Nam đã kiên trì và dũng cảm chống lại những mưu mô xảo quyệt và độc ác nhằm Trung Quốc hóa (thực chất là Hán tộc hóa) nền văn hóa của Việt Nam. “Bách Việt” thì 99 Việt đã nhập vào Trung Quốc, chỉ còn 1 Việt (Việt Nam ngày nay) tồn tại với tư cách là một quốc gia chính, vì Việt Nam có nền văn hóa của nó, và một nét độc đáo của nền văn hóa đó không bị chi phối bởi một thứ chủ nghĩa dân tộc hẹp hòi dù ở dưới thời phong kiến. Sự chọn lọc, tiếp thu có phê phán tinh hoa của nước ngoài, đồng thời với việc chống lại cái, môt gốc là một quá trình biện chứng thể hiện rất rõ trong nền văn hóa của dân tộc ta, dù đó là nền văn hóa của quốc gia của kẻ thù muốn đồng hóa chúng ta. Việt Nam xưa cũng như nay là nơi rộng mở đón tinh hoa văn hóa của thế giới. Từ ngày có sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam thì tinh thần đó lại càng được phát huy trên cơ sở của hệ tư tưởng khoa học Mác-lênin, Việt Nam vẫn là Việt Nam, nhưng ngày nay được phát triển gấp bội lần, đang dũng cảm vượt qua thời kỳ tư bản chủ nghĩa, vươn tới một Việt Nam xã hội chủ nghĩa thể hiện rõ nhất ở nền văn hoá đang từng bước được hình thành.

Đường lối văn hóa văn nghệ của Đảng ta hình thành trong quá trình đấu tranh chống các khuynh hướng tư tưởng phản động của giai cấp tư bản và phong kiến, chống các loại cơ hội chủ nghĩa, những bọn giả danh mácxít, đặc biệt là chống bọn torôtkit trước kia và loại trừ ảnh hưởng của chủ nghĩa Mao sau này. Những năm 1941 -1945 là thời kỳ đấu tranh rất gay gắt. Trong hoàn cảnh bị khủng bố gắt gao, Đảng ta đã phải tiến hành đấu tranh vừa chống văn hóa nô dịch và phản động của thực dân Pháp và phát xít Nhật, vừa chống chủ nghĩa torôtkit, đồng thời chống các khuynh hướng cải lương và bảo thủ cùng các loại thần bí, bi quan, điên loạn. Đồng chí Trường Chinh hồi đó là Tổng Bí thư của Đảng, người khởi thảo bản *đề cương văn hóa Việt Nam*, lại tiếp tục vai trò xuất sắc của người chiến sĩ mácxít trên mặt trận văn hóa. Sau Cách mạng Tháng tám cuộc đấu tranh chống các khuynh hướng tư tưởng sai trái trên mặt trận này tiếp tục nhưng ở hoàn cảnh Đảng đã có chính quyền và Đảng lãnh đạo cuộc kháng chiến bảo vệ thành quả của cách mạng. *Chủ nghĩa mác và văn hóa Việt Nam* giữ vai trò quyết định tạo thắng lợi cho quan điểm mácxít về văn hóa và vạch phương hướng cho sự nghiệp xây dựng nền văn hóa mới Việt Nam.

Rõ ràng, một trong những nguyên nhân tạo nên và gìn giữ được sự đúng đắn của đường lối là cuộc đấu

tranh thường xuyên không khoan nhượng chống các khuynh hướng cơ hội chủ nghĩa, chủ nghĩa xét lại cũng như chủ nghĩa giáo điều, chủ nghĩa torótkít cũng như chủ nghĩa Mao, bảo vệ sự trong sáng của Chủ nghĩa Mác-Lênin, luôn luôn tiến công chống lại các loại văn hoá tư sản, thực dân và phong kiến. Trong bài nói ở Đại hội Văn nghệ toàn quốc lần thứ IV năm 1968, đồng chí Trường Chinh thay mặt trung ương Đảng đã nhận định: cho đến nay, trên lĩnh vực văn hóa - văn nghệ Đảng ta chưa mắc sai lầm về đường lối. Từ đó đến nay đã 15 năm, qua các Nghị quyết của các Đại hội Đảng chúng ta tự hào về sự đúng đắn của đường lối đó ngày càng được khẳng định, đang soi đường cho sự nghiệp xây dựng nền văn hoá xã hội chủ nghĩa ở nước ta. Đồng chí Tổng bí thư Lê Duẩn thường nhắc nhở chúng ta: điều chủ yếu nhất trong quan điểm lập trường là lý luận cách mạng là sự kết hợp chủ nghĩa Mác-Lênin với thực tiễn. Trên mặt trận văn hóa - văn nghệ. Đảng ta đã làm đúng như vậy. Hạnh phúc cho chúng ta và các thế hệ mai sau là không phải băn khoăn, trăn trở về cái bắt đầu và phương hướng đi tới của văn hoá của nước ta. Chúng ta có thể tập trung vào những vấn đề cụ thể, nhằm thực hiện đường lối đó vào đời sống, biến nó thành một sức sống thực sự, sức sống văn hóa của dân tộc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.